

Vliv letectva na činnost vojsk, zvláště dělostřelectva.

Všeobecně se uznává, že technika má podstatný vliv na taktiku, a ta že proto nesmí nikdy ustrnout v svém vývoji, aby pak nebyla krvavě opravena na bojišti. Chceme-li se vyhnout podobnému nežádoucímu krvavému poučení, musíme nejen bedlivě a neustále sledovati technické zdokonalení všemožných bojových prostředků, nýbrž mít ještě i určitou obrazotvornost, abychom si vytvořili více méně správnou představu, jak asi může se vyvinout budoucí boj.

Tato obrazotvornost nesmí být ovšem bezmezně bujná, ale ne zase tak střízlivá, aby nejmodernější bojové prostředky podceňovala zcela anebo alespoň částečně.

Rovněž i světová válka může nám dávat jenom určitý, nikoliv však úplný podklad k našemu logickému uvažování, neboť její závěry jsou již v mnoha směrech značně zastaralé. V životě dnešní armády je 20 let již příliš dlouhá doba!

V tomto stručném článku se nemíním zabývati vysokou taktikou, nýbrž chci se držet v zájmové oblasti menších jednotek, hlavně dělostřeleckých, a předložit čtenářům několik úvah o vlivu letectva na pozemní činnost těchto jednotek.

Dá-li článek podnět k dalším úvahám, bude jeho účelu dosaženo. To-lik úvodem!

1. O shromažďování jednotek v ubytovacích prostorech.

Obecně je uznáván ohromný vliv novodobého letectva na vedení bojových operací, avšak občanská válka ve Španělsku potvrdila přes to znovu, že o konečném výsledku války rozhoduje nejen letectvo, nýbrž celý soubor zbraní a válečných prostředků a že bez morálně silné pěchoty vítězství není možné.

Zároveň nám ukázala velmi názorně jak válka italsko-habešská, tak i občanská ve Španělsku skutečnou mohutnost účinku bombardovacího a bitevního letectva při jeho útocích na živé odkryté cíle. Při tom bylo rovněž potvrzeno, že účinek lehkých pum (asi 10 kg), shazovaných desítkami letounů, je mnohem větší než účinek kulometné střelby z letounů.¹⁾

Připojme k těmto ztrátám, byť i menším, určitý pokles morálky bombardované jednotky a hlavně ztrátu času potřebného na opětné uvedení překvapené pozemní jednotky do pořádku, a přijdeme k neomylnému přesvědčení, že zvláště na začátku války bude letectvo přímo pást po odkrytých živých cílech, ať již odpočívajících, anebo pochoduujících k bojišti.

A tu jsme u jádra věci! Víme, že si vojsko na začátku války počíná tak, jak bylo cvičeno před válkou, ba z mnoha důvodů jedná hůře než za podobné situace v míru, a to pro velký počet záložníků, pro neznalost terénu, pro nejasnost situace, pro pocit bojové tísně atd.

Uznáváme-li tuto osvědčenou pravdu, musíme nezvratně přijít pak k názoru, že již nyní v míru musíme cvičit naše pozemní jednotky podle krvavých cizích zkušeností z dvou výše uvedených místních válek, abychom je nepostavili po vyhlášení nepřátelství do překvapujících situací.

Vezměme na př. dosavadní shromažďování jakýchkoliv jednotek (pěších, jezd., dělostř.) v ubytovacích místech před zahájením některého pochodu (ať daleko od nepřítele nebo při přiblížování). Co zpravidla vidíme?

Pěkně vyřízené šiky nebo dlouhé sevřené proudy bez patrného zřetele na letectvo, tohoto zarytého nepřítele živých odkrytých cílů.

Podobné hromadění zvířat a lidí se vymstí velmi zle ve válce, a to pro ohromnou setrvačnou sílu mírového „zvyku“, neboť je nemožné přeorientoval hned po zahájení války celý nižší velitelský sbor, jenž v míru tak rád používá z důvodů kázeňských hustých tvarů místo rozčleněných, ačkoli naše předpisy toto hromadění v semknutých tvarech přímo zakazují.²⁾

¹⁾ Je to zcela přirozené, neboť shodí-li jeden letoun během 10 vteřin na př. 10 lehkých 10 kg pum, pokryje určitou plochu až 2000 střepin těchto pum, kdežto letoun vyzbrojený na př. dvěma kulomety vystřelí z nich na touž plochu během týchž 10 vteřin nejvýše 10 ran $\times$ 10 vteřin $\times$ 2 kulometry = 200 ran.

Doba 10 vteřin je asi maximální doba, po kterou může působit letounový kulomet na jeden cíl při jednom náletu, neboť dnešní vojenský letoun uletí za jednu vteřinu asi 100 m.

²⁾ Na př. čl. 32 předpisu K—I—2 říká: „Ježto letecký nálet je vždy možný, nastupují jednotky v eskadronách, ale rozloženy v tvarech podle skrytů, vyhýbajíc se tvoření semknutých tvarů.“

Čl. 96, Předpisu D—VI—1: „Nutnost krýt se před leteckým pozorováním nedovoluje, aby se baterie shromažďovala v nějakém pravidelném tvaru. Obvykle bude baterie nucena postavit jednotlivé části rozptýleně podle místních poměrů krytu; pro odchod stanoví velitel baterie místo a čas průchodu čelní jednotky a podřízení velitelé vedou své jednotky včas na místo.“

Čl. 97, p ř. D—VI—1: „Užívat šiku při pochodu (vyjma defilování) je zakázáno.“

Je proto nutno bedlivě a důsledně dbát, aby naše jednotky (baterie, oddíly, prapory, pluky) nastupovaly v ubytovacích místech i v kasárnách vždy v tvarech nepravidelně rozčleněných do šířky a hloubky.³⁾ s plným využitím všech přírodních masek a krytů proti leteckému pozorování (stromy, budovy, stíny budov atd.), vyjma ovšem řídké případy, nástupu jednotek pro přehlídky a cvičení čistě pořadová.

Podobně, značně rozčleněné shromažďovací tvary pozemních jednotek zajisté činí a budou činit určité potíže pro plynulé tvoření pochodových proudů a tato okolnost se jeví ještě dalším důvodem k tomu, aby rozčleněné nástupy jednotek byly cvičeny co nejvíce v míru.

Jediné podobným způsobem se vžije rozčleněné shromažďování jednotek u nás tak, že nižší velitelský sbor bude ho používat zcela automaticky, a to jen k prospěchu svému a podřízených jednotek za jakékoli situace!

2. O rozčleněné pochodové sestavě a o rozčleněných prouděch.

Pochodujeme doposud v podstatě v týchž dlouhých sevřených prouděch jako roku 1914 na začátku světové války. Tyto proudy však nutno považovat za formace zcela zastaralé, neboť jsou pro bombardovací a bitevní letectvo přímo ideálními cíli široko daleko viditelnými na našich silnicích.

Nezapomínejme, že v naší době u států malých a středních, je celé státní území v dosahu úderů nepřátelského bombardovacího letectva, a proto se nynější druh pochodového proudu hodí jen pro přehlídky a cvičení čistě pořadová.

Jinak veškeré přesuny, ať již směrem k nepříteli anebo opačným, musíme podle mého názoru provádět jiným způsobem, abychom se vyhnuli vynucenému rozptýlení mnohých pochodových proudů ještě dříve, než se rozvinou na bojišti.

A tu se zdá řešením o mnoho výhodnějším, když se pochoduující jednotka (pluk, prapor, oddíl) člení jednak do šířky, k čemuž využívá všech cest vedoucích ve směru jejího postupu a jsoucích uvnitř pochodového pásma (nikoli směru jako nyní) jí přiděleného, a to nejen silnic, nýbrž i cest polních a lesních; jednak do hloubky na každé používané cestě.⁴⁾

Je přirozené, že podobná pochodová sestava, rozčleněná značně do šířky a do hloubky, musí býti velmi pružná se zřetelem na existující komunikační síť. Dále si uvědomujeme, že se tímto členěním značně komplikuje jak u pěchoty, tak i u dělostřelectva zajištění dílčích proudů dané jednotky, nemluvě již o obtížích se spojením, stykem a p.

Jsou to vesměs značné nevýhody, které přes to musí být námi zdolávány, chceme-li v budoucí válce rychle postupovat z

³⁾ Na př. s mezerami mezi poločetami asi 50 m, mezi vozidly poločety 15–20 m, mezi bateriemi a rotami 100 m a p.

⁴⁾ Článek 98, předpisu D—VI—1: (Cvičebního řádu pro lehké a hrubé jízdní baterie), v němž se praví, že „proud baterie je normálním pochodovým tvarem“ je skutečně zastaralý.

Nyní pro baterii musí být normálním pochodovým tvarem „rozčleněný proud“, u něhož by vzdálenost mezi poločetami byla 50, někdy i 100 m, mezi vozidly poločety 15 až 20 m, mezi hloučky lehkých vojenských vozů (hlouček (5–6 vozů) 30 až 50 m.

dne určeným směrem pod stálou hrozbou přepadu nepřátelským letectvem.

Musím podotknout, že ani postup menší jednotky (na př. baterie) po jedné cestě, ale v proudu rozčleněném do hloubky není tak jednoduchý, jak se zdá na první pohled, a musí být proto soustavně cvičen.

Přicházejí tu z rovnováhy na př. dělovodi a velitelé čet, jakmile se oetnou se svou jednotkou více méně o samotě, zvláště v terénu nepřehledném s bohatou komunikační sítí, neboť jednak doposud byli zvyklí na přímé vedení 1. důstojníkem, jednak proto, že se všeobecně málo cvičí s jednotkami s válečnými počty. Ztrácí tu jistotu i 1. důstojník, neboť mnohdy nemůže již přehlédnout zrakem rozčleněný proud baterie, ztrácející se v nerovnostech terénu.

Vznikají tu v rozčleněném proudu další komplikace s doručováním povelů za pochodu atd. (odpovídají velitelé čet a dělovodi).

Podobný rozčleněný pochodový proud je pro nás všeobecně nezvyklý, ačkoli na př. naše jezdecko je má zaveden a používá ho několik let.⁵⁾

K provedení pochodu v „rozčleněné pochodové sestavě“, připomínající nám jakousi „harmoniku“, potřebujeme nyní při stálém nebezpečí ze vzduchu více než kdy jindy, aby náš velitelský sbor všech stupňů byl velmi iniciativní, rozhodný a samostatný, k čemuž nutno jej již v míru uvádět do situací, v nichž bude pracovat ve válce.

Rčení Napoleonovo: „Pochodujme odděleně, bojujme soustředěně“ má plné oprávnění i nyní, třeba má jinou vnější formu.

Uvádím příklady rozčleněných pochodových tvarů lehké baterie a oddílu:

1. Rozčleněný proud baterie po jedné cestě: velitel baterie s velitelským družstvem, po 50 m spojovací družstvo, po 50 m 1. důstojník s kulometným družstvem, po 20 m velitel 1. čety s dělovodem a 1. dělem, po 20 m 1. muniční vůz, další poločety podobně uspořádané vždy po 50 m. Délka proudu baterie bez bojového trénu asi 500 m.

2. Rozčleněný četový proud baterie, na př. pro pohyb napříč terénem anebo po dvou blízkých cestách: po jedné cestě velitelské družstvo a 1. četa, po druhé cestě spojovací družstvo a 2. četa, velitel baterie a 1. důstojník s kulometným družstvem mezi oběma proudy, vzdálenými asi 200 m. Průčelí tvaru je asi 200 m, hloubka rovněž asi 200 m.

3. Rozčleněný proud lehkého oddílu (baterie v rozčleněných prouděch jako v příkladě 1): velitel oddílu a každý velitel baterie se svým velitelským družstvem utvoří hloučky pochoduující se vzdálenostmi asi 50 m mezi hloučky, pak o 100 m dále spojovací četa oddílu a spojovací družstva baterií rovněž v hloučkách s 50 m vzdáleností a konečně se vzdálenostmi 100—200 m pochodují jednotlivé baterie. Délka proudu asi 2—3 km.

⁵⁾ Čl. 35 K—I—2 mezi jiným říká:

„Eskadrony budou velmi často pochodovat za dne se zvětšenými vzdálenostmi mezi četami. Ztěžuje se tím nepřátelskému letectvu pozorování i útok ze vzduchu. Ani předepsané vzdálenosti mezi eskadronami není třeba ztrnule dodržovat. Při přechodu z klusu do kroku se vždy zmenší, takže se proud více srazí.

Jednotka mění svůj ruch až na místě, kde přední jedoucí jednotka změnu chodu začala. Vznikne-li mezi jednotkami příliš velká mezera, upraví se nařízená vzdálenost, až přední jednotka přejde v nižší chod.

Jak snadno můžeme tento článek aplikovat u dělostřelectva!

4. Rozčleněná sestava oddílu je podobná, jen baterie pochodují samostatně, každá po své cestě. Šířka sestavy podle komunikační sítě 1—3 km, hloubka asi 1 km.

3. O rozčleněných palebných postaveních dělostřelectva.

Mohutnost novodobého bombardovacího letectva, o níž jsme výše mluvili a další zdokonalení techniky plynových útoků, hlavně postřikem shora a dělostřelectvem, vedou nás k myšlence, že dosavadní obecné zaujetí palebného postavení u dělostřelectva jako ve světové válce, t. j. s děly asi na úrovni a s malými a stejnými rozstupy asi 20—30 m, bude mít za následek poměrně snadné umlčování většího počtu baterií na začátku války.

Je proto více než pravděpodobné, že v příští válce bude normálním palebným postavením nyní t. zv. rozčleněné palebné postavení, t. j. postavení s děly rozmístěnými v terénu zcela nepravidelně na ploše 200 až 300 m $\times$ 50 až 100 m, aby pro děla mohlo být co nejúplněji využito všech přírodních masek proti leteckému pozorování, čímž ve spojení s rozčleněním by bylo velmi znesnadněno umlčení podobně umístěných baterií.

Zaujetím rozčleněných palebných postavení jako „normálních“ dosáhneme mnohem větší kontinuity dělostřelecké podpory vlastní pěchoty, což je naším společným ideálem.

Naproti tomu podobné palebné postavení značně komplikuje práci dělostřelce (obtíže s dodáváním povelů, odstraňováním posičních vlivů atd.) a vyžaduje solidního přípravného výcviku v míru. Jinak se hned na začátku války octne ve velké bezradnosti hodně mladších, zvláště záložních důstojníků, neboť nynější způsob odstranění posičních vlivů, uvedených v předpise D—VI—4, je sestaven zřejmě pro případ, kdy baterie má k dispozici před zahájením palby 5 a více hodin.

Pokusil jsem se proto o vyřešení této otázky pro válku pohybnou, aby každá baterie byla s to zahájit palbu z rozčleněného palebného postavení během 10—15 minut (viz Dělostřelecké rozhledy, č. 6/1937, článek „Střelba z rozčleněného palebného postavení“).

Možná, že se toho dá dosíci i ještě jednodušším způsobem.

Sluší podotknout, že se v podobném rozčleněném palebném postavení umístí zpravidla 1. důstojník poblíže jednoho velitele čety, kdežto k druhému zřídí telefonní vedení nezapojené na síť baterie.

4. O lehké třídělové baterii.

Nyní se hodně mluví o „prázdnotě moderního bojiště“.

Není tomu přesně tak!

Velké cíle, pravda, z bojiště zmizely, neboť se rozpadly na velký počet cílů drobných. Jinak říkajíc, na novodobém bojišti počet cílů se proti minulosti vlastně značně zvětšil, jenže rozloha každého cíle velmi klesla. Jsou to družstva pěší a kulometná, pozorovatelný, minomety, děla proti útočné vozbě atd., na něž by bylo přímo ne hospodárné střílet celou čtyřdělovou baterií, právě pro jejich malé rozměry.

Jestliže uznáme, že se počet cílů na moderním bojišti značně zvětšil, přijdeme bezpochyby k názoru, že je výhodnější mít na bojišti větší počet lehkých baterií o 3 dělech, než menší množství jich o 4 dělech.

Nesmíme ovšem předpokládat, že podobným jednoduchým zmenšením počtu děl stoupne hned počet lehkých baterií o čtvrtinu. Nikoliv!

Fakticky jen asi o $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{7}$, neboť nové baterie potřebují kromě děl ještě velitelské a spojovací složky, trén atd.

Pro zavedení třídelové lehké baterie mluví ještě i tyto důvody:

a) zmenší se délky pochodových proudů baterií a oddílů, t. j. i zranitelnost jich;

b) usnadní se velení v palebném postavení a vůbec veškeré přípravy při střelbě z rozčleněného palebného postavení;

c) usnadní se průzkum, zaujetí a zastírání palebného postavení a

d) znesnadní se umlčení dělostřelectva, které bude mít větší počet palebných jednotek roztroušených v terénu.

5. O využití polních a lesních cest.

Máme-li na zřeteli nepřetržitě nebezpečí leteckého bombardování pochodujících proudů, zdá se více než nutným co nejúplnější využití polních a lesních cest pro přesuny nemotorisovaných jednotek. Doposud máme rádi až příliš pohodlné silnice, které budou ve válce především pod kontrolou letectva se všemi následky z toho plynoucími. Nezapomínejme kromě toho, že silnice budou beztoho značně obsazeny motorisovanými jednotkami a motorovými vozidly všech druhů a určení.

Čím větší jistoty dosáhneme v míru za pohybů nemotorisovaných jednotek ve dne i v noci po cestách mimo silnice, tím se lépe budeme cítit ve válce, kdy nás k tomu určitě donutí letectvo nepřítele.

6. O leteckém poplachu.

Tento pojem, musíme se upřímně přiznat, není pro nás pro všechny zcela jasný, a lze říci, že tu extrém skutečně stíhá extrém.

Na př. objeví-li se nepřátelské letouny nablízku pochodujícího proudu, zastavují jedni velitelé zcela paušálně pochod, aby skryli pohyb a přítomnost proudu v daném terénu, i když je to zřejmě beznadějně.

Jiní přicházejí ještě do většího extrému, neboť z obavy před postříkem z nepřátelských letounů nařizují obléci příslušné ochranné oděvy a jiné prostředky a trpně čekají, až plynoví patrači zjistí nebezpečný prostor a další cestu uvolní asanováním.

Třetí konečně tvrdí, že má-li daná jednotka úkol omezený časově (což je na bojišti vlastně vždycky), nesmí se zastavit vůbec, nýbrž po vzetí ochranných prostředků musí pokračovat v pohybu za svým úkolem ovšem v tvarech rozčleněných do hloubky i do šířky.

Bylo by proto žádoucí, aby po této stránce byla stanovena určitá zásada platná pro všechny, na př. nemotorisované jednotky.

„Pochodující jednotka smí při leteckém poplachu zůstat na místě jen tehdy, má-li naději, že nebude zpozorována nepřátelským letectvem; jinak musí se co nejrychleji rozčlenit v terénu (nebyla-li již rozčleněna před tím), a po vzetí ochranných prostředků postupovat dále za svým úkolem, snažíc se vyhybat místům podezřelým z postříku bojovými chemickými látkami.

Velitel ohrožené jednotky se rozhoduje k tomu neb onomu jednání, máje na zřeteli především úkol své jednotky.“

Bojové chemické látky jsou prostředkem méně vraždícím než na př. kulometná nebo pušková palba. Přes to však pěšák musí se propracovat

vávat v této smrtící palbě kupředu, aniž zůstane na místě a využije některého krytu, jakmile se ozve první rána.

Dále ještě jedna úvaha!

Kdybychom po každé, kdykoli se objeví letoun (ve válce jich budou spousty), zastavovali své jednotky, ztratili bychom předem a nadobro iniciativu a svobodu jednání a tudíž i jakoukoli vyhlídku na úspěch v boji.

Kapitán děl. Karel Morav:

Zastřílení přemístěním středního nárazu při jedné pozorovatelně.

Zastřílení přemístěním středního nárazu se provádí tehdy, dá-li se nějakým způsobem určit smysl a velikost úchylek středního nárazu. Děje se tak dvojím způsobem:

1. při pozemním pozorování: pomocí dvou pozorovatelů,
2. při vzdušném pozorování: a) pužitím letounu,
b) použitím upoutaného balonu.

Pozorování pozemní vyžaduje vždy použití dvou pozorovatelů, z jejichž pozorování pak několika způsoby získáváme polohu středního nárazu.

Při pozorování vzdušném pozorovatel z letounu nebo upoutaného balonu určuje přímo s pomocí vztažných základů polohu středního nárazu proti cíli. Jedné pozorovatelně možno tedy použít k zastřílení přemístěním středního nárazu tehdy, má-li pozorovatelna nad terénem cíle dostatečné převýšení (viz upoutaný balon) nebo je-li cíl na přivráceném svahu.

Případů, kdy má pozemní pozorovatelna tyto podmínky, nalezneme dostatek u horského dělostřelectva nebo při střelbě dělostřelectva v horách vůbec. Konečně upoutaný balon není nic jiného nežli vyvýšená pozorovatelna.

V tomto článku chci naznačit způsob, jakým je možno zastřílení přemístěním středního nárazu s pomocí jedné pozorovatelně provést při použití pomůcek, které má velitel baterie po ruce (t. j. mapa a binokl), a to v nejkratším čase.

Zastřílení se skládá ze dvou částí (obr. 1):

1) z určení dálkové úchylky cíl — střední bod nárazu, t. j. CD, na terén;

2) z určení dálkové úchylky mezi dopadem střely do úrovně cíle E a cílem C, tedy dálkové úchylky středního nárazu CE, o kterou pak velitel baterie mění délku střelby.

K 1) Určení úchylky $CD = d_s$ se provede promítnutím úchylky $CF = d$ na terén z pozorovatelně použitím hodnot:

- S_t topografická délka pozorovatelna - cíl,
- S prostorová délka pozorovatelna - cíl,
- α polohový úhel cíl - pozorovatelna,
- s úhel svahu,
- n pozorovaná úchylka CD v dílcích.